

מבקר המדינה | דוח ביקורת שנתי 72א – חלק שני | התשפ"ב-2021

חברת דואר ישראל – בע"מ

היבטים פיננסיים בפעילות חברת דואר ישראל בע"מ

היבטים פיננסיים בפעילות חברת דואר ישראל בע"מ

רקע

חברת דואר ישראל בע"מ (חברת הדואר או החברה) היא חברה ממשלתית בבעלות מלאה של המדינה, שהחלה לפעול במרץ 2006 על פי רישיון שניתן לה מכוח הוראות חוק הדואר, התשמ"ו-1986. החברה כפופה לפיקוחה של רשות החברות הממשלתיות (רשות החברות) ובתחומים מסוימים של פעילותה היא כפופה גם לפיקוחו של משרד התקשורת. החברה מתמודדת בשנים האחרונות עם קשיים פיננסיים. בחינה וניתוח רב-שנתיים של דוחותיה הכספיים של החברה, ובכלל זאת ניתוח היחסים הפיננסיים המרכזיים, יש בהם כדי להצביע על מצבה הפיננסי של החברה, על המגמות והסיכונים בפעילותה, על הקשיים שעומים החברה מתמודדת, על הדרכים והפעולות שהיא נוקטת על מנת להתמודד איתן ועל מידת הרווחיות של כל אחד ממגזרי הפעילות שלה. במסגרת ביקורת זו בוצעה בחינה רב-שנתית של הנתונים שבדוחותיה הכספיים של החברה.

נתוני מפתח

200%	45% שיעור	4.95% שיעור	229 מיליון ש"ח
שיעור הגידול, בין השנים 2012 - 2019, בהיקף יבוא משלוחי הסחר המקוון הבין-לאומי.	הצמצום, בין השנים 2013 - 2020, במספר משלוחי הדואר המסורתי.	הרווח הגולמי של החברה בסוף שנת 2019. בשנת 2017 שיעור זה עמד על 8.06%.	הגירעון בהון החוזר של החברה בסוף שנת 2019. בסוף שנת 2020 עמד הגירעון בהון החוזר על 519 מיליון ש"ח.
8.65%	240 נכסים	578 מיליון ש"ח	1.13 מיליארד ש"ח
שיעור הריבית השנתית המשוקללת מעל הפריים שאותה גובה בנק הדואר בעת פריסת תשלומים.	שטרם הושלם רישומם על שם החברה נכון ליום 31.12.19.	סך התחייבות החברה לעובדיה בגין פנסיה תקציבית, נכון ל-31.12.19.	הוצאות השכר של החברה בשנת 2019.

פעולות הביקורת

בחודשים מאי-דצמבר 2020 בדק משרד מבקר המדינה היבטים פיננסיים שונים בפעילות חברת הדואר. נבחנו, בין היתר, המגמות והסיכונים המסתמנים לנוכח ממצאי הדוחות הכספיים, פיתוח מנועי הצמיחה של החברה וכן מערכות המידע התפעוליות והכספיות שעליהן מבוססים, בין היתר, הנתונים שבדוחות. בביקורת זו נבדקו גם סדרי הפיקוח והבקרה של רשות החברות הממשלתיות ושל משרד התקשורת על החברה בתחום זה. הביקורת נעשתה בחברת הדואר ובחברת הבת שלה, חברת בנק הדואר בע"מ (בנק הדואר). בדיקות השלמה נעשו ברשות החברות ובמשרד התקשורת.

תמונת המצב העולה מן הביקורת

גירעון בהון החוזר - לחברה גירעון בהון החוזר בסך של 229 מלש"ח נכון ל-31.12.19, גידול בשיעור 44% ביחס לשיעורו נכון ל-31.12.18. בסוף שנת 2020 היתה הרעה נוספת בפרמטר של הגירעון בהון החוזר - במועד האמור הגירעון הסתכם בכ-519 מיליוני ש"ח.

שיעור הרווח הגולמי והתפעולי - במשך השנים 2017 - 2019 מסתמנת מגמה של הפחתה בשיעור הרווח הגולמי של החברה מ-8.06% ל-4.95%, והדבר מעיד על שחיקה מתמשכת בתוצאות הכספיות של פעילותה העסקית של החברה בשנים שנבדקו. שיעור הרווח התפעולי של החברה בשנת 2019 עמד על 2.53% והינו קטן ביחס למקובל בחברות דואר בעולם בכ-20%.

תזרים המזומנים - בסוף שנת 2019 היה לחברה תזרים מזומנים חיובי מפעילות שוטפת בסך 46.2 מיליוני ש"ח לעומת 95.5 מיליוני ש"ח בסוף שנת 2017. קיטון של יותר מ-50%. התמשכות מצב זה תפגע ביכולתה של החברה לשמר יכולת תפעולית שוטפת נאותה ולבצע השקעות חדשות ללא פנייה למקורות מימון חיצוניים.

דיווח לפי מגזרים - הדיווח לפי מגזרים מעלה כי החברה ירדה ברווחיות בכלל מגזרי פעילותה בשנת 2019. בפעילות מגזר הדואר והקמעונאות הפסדיה השנתיים הגיעו לכ-69.5 מלש"ח ורווחיה ממגזרי הסחר והשירותים הכספיים ירדו מכ-67.5 מלש"ח בשנת 2018 לכ-37 מלש"ח בשנת 2019.

שירותי הדואר המסורתי - במסגרת שירותי הדואר המסורתי פחת מספר המכתבים שנשלחו באמצעות החברה מ-521 מיליוני מכתבים בשנת 2013 ל-286 מיליוני מכתבים בשנת 2020, קיטון של 45%. ההכנסות בגין תחום פעילות זה קטנו מ-912 מיליוני ש"ח בשנת 2013 ל-632 מיליוני ש"ח בשנת 2020, קיטון של 31%.

יישום הפרדה מבנית מלאה בין חברת הדואר לחברת בנק הדואר (תיקון 11 לחוק הדואר) - תיקון 11 משנת 2012 טרם יושם, לא בוצעה הפרדה מבנית בין חברת הדואר לבנק הדואר ולא הורחבו תחומי פעילות בנק הדואר. הדבר פוגע בפוטנציאל הפיתוח של בנק הדואר ובפוטנציאל ההכנסות שלו ומנציח את העירוב בין התחום הריאלי לתחום הפיננסי. עוד יצוין כי בחוות הדעת על הדוחות הכספיים לשנת 2019 הביע רואה החשבון החיצוני הסתייגות מכך שחברת בנק הדואר ייחסה את כלל הכנסותיה לחברת דואר ישראל בע"מ (החברה האם).

הוצאות השכר בחברה - למרות הוצאתה לפועל של תכנית הפרישה בחברה, אשר מומנה על ידי המדינה ב-477 מלש"ח, ומספר המשרות הכולל שירד ל-5,050, הוצאות השכר של החברה היו במגמה של עליה בארבע השנים 2016 - 2019 (מועד חתימת ההסכם עם המדינה היה ב-2015) מכ-1.08 מיליארד ש"ח בשנת 2016 לכ-1.13 מיליארד ש"ח בשנת 2019, תוך פגיעה ברווחיות החברה.

רישום נכסי החברה - בהתאם לדוחות החברה לשנת 2019, טרם הסתיים רישום במרשם המקרקעין של 240 (כ-71%) מ-339 נכסי החברה, והליך הרישום המשפטי הושלם במלואו רק לגבי 99 (כ-29%) מהנכסים. אי-רישום המלא של 71% מנכסי המקרקעין של החברה על שמה עלול לפגוע בזכויות החברה.

היערכות להפרטת החברה - במועד סיום הביקורת (דצמבר 2020), כשש שנים לאחר שהתקבלה החלטת הממשלה בנושא, טרם החלה רשות החברות לבצע בחינה כלכלית להערכת שוויה של החברה והפרטת החברה טרם הושלמה.

דיווח על פי מגזרים - החברה החלה לראשונה לדווח על פי מגזרי פעילות בדוחותיה לשנת 2019.

עיקרי המלצות הביקורת

שיפור נזילות החברה - על החברה לפעול לשיפור נזילותה ולפעול לסגירת הגרעון בהון החוזר, עוד מומלץ כי החברה תפעל לטיוב פעילותה בכלל מגזרי הפעילות ולאתר מנועי צמיחה לפעילותה על מנת להשיא רווחים מפעילותה השוטפת.

בחינת התאמות בתנאי הרישיון - מומלץ כי משרדי האוצר והתקשורת ישלימו בחינת הצורך בביצוע התאמות בתנאי הרישיון וגיבוש תכנית להתפתחות עתידית של החברה בשים לב למחויבויות הרגולטוריות שלה, למתן אפשרות לעידוד תחרות החברה בחברות עסקיות אחרות הפועלות בשוק ולצורך בשמירה על איתנותה הכספית של החברה.

קידום תיקון 11 לחוק הדואר - לנוכח השפעת מצב חברת הדואר על פיתוח בנק הדואר ועל היכולת לתת מענה באמצעותו לאוכלוסיות הראויות לקידום ולקדם בכך גם את התחרות בין הבנקים בישראל, גובר הצורך לפעול להתאמת תנאי הרישיון של החברה לשוק תחרותי, ועם השלמת התהליך, מומלץ כי משרד האוצר ומשרד התקשורת יעקבו

אחר השלכותיו ויפעלו ליישום ההפרדה, בתאום עם בנק ישראל, לשם קידום תיקון 11 להסבתו של בנק הדואר לבנק בעל רישיון בנקאי.

הפקת לקחים לגבי מבנה השכר בחברה - מומלץ כי החברה, משרד האוצר - אגף התקציבים ואגף השכר והסכמי עבודה ורשות החברות יקיימו הליך הפקת לקחים אודות יישום הסכם ההבראה שנחתם ב-2015 וכי הגופים יפעלו לשלב בהסכמי הבראה, לצד יעדי צמצום מספרי עובדים, גם מבנה שכר שיתמוך ברווחיות החברה.

הסדרת זכויות המקרקעין - מומלץ כי חברת הדואר בסיוע רמ"י והאגף לרישום והסדר מקרקעין במשרד המשפטים, תשלים את הפעולות להסדרת זכויותיה בנכסי המקרקעין שלה, תשלים את הסכמי החכירה מול רמ"י, ותרשום את זכויותיה בנכסי המקרקעין במלואן בלשכת רישום המקרקעין. זאת בייחוד נוכח היקף נכסיה ותהליך ההפרטה הצפוי.

סיכום

דוח הביקורת הנוכחי מפרט את המגמות והסיכונים המהותיים העולים מהדוחות הכספיים של החברה, ובכללם סיכוני רגולציה ותנאים משתנים בשוק הדואר, שעלולים להקשות על החברה להמשיך לספק לציבור לאורך זמן את השירותים שהיא נותנת לו. הדוח מעיד על מגמת הרעה בתוצאותיה הכספיות והפיננסיות של החברה במשך השנים. כמו כן הדוח מלמד על חוסר במידע חשבונאי מהותי בתחומים שונים בפעילותה של החברה ומפרט ליקויים נוספים הקשורים לפעילותה הפיננסית של החברה.

מומלץ כי חברת הדואר, רשות החברות ומשרדי התקשורת והאוצר יפעלו לתיקון הליקויים העולים בדוח זה ולבחינת יישום ההמלצות בהתאם.